

J.M. COETZEE

Tinerete

Scene de viață provincială

Traducere din engleză și note de
IRINA HOREA

HUMANITAS
fiction

Wer den Dichter will verstehen
muß in Dichters Lande gehen.¹

GOETHE

¹ Cine vrea să-l înțeleagă pe poet trebuie să meargă în țara poetului.

Unu

Locuiește aproape de gara Mowbray, într-o garsonieră pentru care plătește unsprezece guinee pe lună. În ultima zi de muncă a fiecărei luni, ia trenul și se duce în oraș, pe Loop Street, unde se află micul birou și plăcuța de alamă ale agenților imobiliari A.&B. Levy. Cel căruia îi înmânează el plicul cu banii de chirie este domnul B. Levy, cel mai tânăr dintre frații Levy. Domnul Levy răstoarnă banii pe masa în neorânduială și-i numără. Mormăind și transpirând, domnul Levy îi scrie o chitanță. „*Voilà*, tinere!“ spune el și i-o întinde cu un gest ostentativ.

Face toate eforturile să nu întârzie cu plata chiriei, pentru că ocupă garsoniera ca urmare a unor informații false. Când a semnat contractul și a plătit garanția către A.&B. Levy, la rubrica ocupație a scris, în loc de „student“, „ajutor de bibliotecar“, iar ca adresă de lucru, biblioteca universității.

Chiar minciună nu e. De luni până vineri, treaba lui e să asigure asistența la sala de lectură în timpul serii. E o treabă pe care bibliotecarii obișnuiți, în marea lor majoritate femei, preferă să n-o facă, deoarece campusul, situat sus, pe coasta muntelui, este lugubru și pustiu după lăsarea întunericului. Chiar și el simte

cum îl ia cu frig pe șira spinării când descuie ușa din spate și orbecăie printr-un coridor cufundat în beznă, până ajunge la întrerupătoare. Ar fi cum nu se poate mai simplu pentru un răufăcător să se ascundă între rafturi, când personalul pleacă acasă la cinci după-amiaza, apoi să bântuie prin birourile goale, să aștepte în întuneric și să-l atace pe el, asistentul de seară, ca să-i fure cheile.

Puțini studenți profită de programul prelungit al bibliotecii; încă și mai puțini au habar că biblioteca e deschisă la orele serii. Prin urmare, el n-are mare lucru de făcut. Cei zece șilingi pe oră pe care-i câștigă sunt aproape de pomană.

Uneori își imaginează că o fată frumoasă, îmbrăcată într-o rochie albă, intră în sala de lectură și zăbovește visătoare după ora închiderii; își imaginează că-i dezvăluie misterele sălii de legătorie și de catalogare, apoi iese cu ea în noaptea înstelată. Ceea ce nu se întâmplă niciodată.

Munca la bibliotecă nu-i singura lui slujbă. Miercurea după-amiaza dă o mână de ajutor la lucrările practice ale studenților din anul întâi de la Matematică (trei lire pe lună); în zilele de vineri îi călăuzește pe studenții care-și iau diploma în teatru, indicându-le ce comedii shakespeareiene să citească (două lire pe lună); iar după-amiezile este angajat de o școală pregătitoare din Rondebosch, ca să-i mediteze pe nătăfleți pentru examenele de admitere (trei șilingi pe oră). În timpul vacanțelor lucrează pentru Municipalitate (Departamentul pentru locuințe sociale), scoțând date statistice din sondaje privind locuințele. Una peste alta,

când trage linie, are un câștig mulțumitor – suficient să-și plătească chiria și taxele universitare, să-și ducă zilele și chiar să pună ceva deoparte. O fi având el numai nouăsprezece ani, dar e pe propriile sale picioare, nu depinde de nimeni.

Nevoile trupului le tratează ca pe ceva de bun-simț, nimic mai mult. În fiecare duminică pune la fiert os cu măduvă, fasole și țelină, și face o oală mare de supă, cât să-l țină o săptămână. Vinerea se duce la piața din Salt River, ca să-și cumpere o ladă de mere sau de guave, sau de orice alt fruct de sezon. În fiecare dimineață, lăptarul lasă o sticlă de lapte pe prag. Când îi prisosește laptele, îl atârnă peste chiuvetă, într-un vechi ciorap de nailon, ca să-și facă brânză. Pâine își cumpără de la prăvălia din colț. Rousseau ar aproba o asemenea dietă, la fel și Platon. Cât despre haine, are un sacou și niște pantaloni buni, pe care-i îmbracă la cursuri. În rest, își poartă hainele vechi în așa fel încât să nu se uzeze.

Vrea să dovedească ceva: anume, că fiecare om e o insulă; că nu ai nevoie de părinți.

În unele seri, când își târâie picioarele pe Main Road, îmbrăcat cu pelerină de ploaie și pantaloni scurți, cu sandale în picioare, cu părul lipit de cap din pricina ploii, luminat de farurile mașinilor care trec, își dă seama cât de ciudat arată. Nu excentric (aspectul excentric are o oarecare distincție), doar ciudat. Scrâșnește din dinți încrâncenat și grăbește pasul.

E zvelt, cu membrele suple, dar în același timp flasc. Ar vrea să fie atrăgător. Știe însă că nu e. Îi lipsește ceva esențial, o definiție a trăsăturilor. Se mai ghicește în

el bebelușul de altădată. Cât o să mai treacă până va înceta să mai fie bebeluș? Ce-l va vindeca de pruncie, ce-l va face să fie bărbat?

Ceea ce-l va vindeca, de-ar fi să se întâmple, va fi iubirea. N-o fi crezând el în Dumnezeu, dar crede în iubire și în puterile iubirii. Iubita, cea care-i va fi sortită, va vedea imediat prin exteriorul ciudat, chiar șters, pe care-l oferă el, și va zări focul ce arde înăuntrul lui. Deocamdată, faptul că arată ciudat și șters face parte dintr-un purgatoriu prin care trebuie să treacă, pentru ca, într-o bună zi, să iasă la lumină: lumina iubirii, lumina artei. Căci el va fi artist, asta a hotărât de mult. Deocamdată trebuie să fie obscur și ridicol, deoarece, nu-i așa, soarta artistului e să îndure obscuritatea și ridicolul, până în ziua în care i se va dezvălui adevărata forță, iar cei care l-au luat peste picior și l-au batjocorit vor fi reduși la tăcere.

Sandalele lui costă doi șilingi și șase penny perechea. Sunt din cauciuc, făcute undeva în Africa, poate în Nyassaland. Când se udă, nu mai stau bine prinse pe picior. La Cape, în timpul iernii, plouă săptămâni în șir. Și când merge pe Main Road prin ploaie, uneori trebuie să se oprească pentru a-și recupera sandaua care i-a scăpat din picior. În momente ca acelea, îi vede pe burgherii¹ burtoși din Cape Town chicotind când trec pe lângă el, așezați confortabil în mașinile lor. N-aveți decât să râdeți! își zice el. În curând, voi pleca de-aici!

¹ Denumirea dată fermierilor independenți din secolul al XVII-lea.

Cel mai bun prieten al lui e Paul, care studiază matematica, la fel ca el. Paul este înalt și brunet, are o relație amoroasă cu o femeie mai în vârstă decât el, care se numește Elinor Laurier, mărunțică, blondă, frumoasă, o frumusețe vioaie, neastâmpărată. Paul se plânge de toanele lui Elinor, de pretențiile pe care le are de la el. Cu toate acestea, el îl invidiază pe Paul. E sigur că, dacă ar avea o amantă frumoasă, versată, care să fumeze cu portțigaret și să vorbească franceza, el s-ar transforma curând, chiar s-ar transfigura.

Elinor și sora ei geamănă s-au născut în Anglia; au fost aduse în Africa de Sud la vârsta de cincisprezece ani, după război. După cum povestește Paul, din ce i-a spus Elinor, mama lor obișnuia să le ațâțe pe fete una împotriva celeilalte, arătându-și iubirea și aprobarea întâi față de una, apoi față de cealaltă, derutându-le, ținându-le dependente de ea. Elinor, cea mai puternică din ele, a rămas întreagă la minte, chiar dacă și acum plânge în somn și ține un ursuleț de pluș într-un sertar. Dar sora ei a fost la un moment dat atât de nebună, încât au trebuit s-o interneze. Încă mai face terapie, din pricină că se luptă cu stafia bătrânei moarte.

Elinor predă la un liceu de filologie din oraș. De când s-a cuplat cu ea, Paul a fost adoptat de gașca ei, un grup de artiști și intelectuali care trăiesc în Gardens, poartă svetere negre, jeanși, sandale de sfoară, beau vin roșu acru și fumează Gauloises, citează din Camus și García Lorca, ascultă jazz progresiv. Unul dintre ei cântă la chitara clasică și se lasă convins să imite stilul *cante hondo*. Nelucrând nicăieri anume, stau trei toată noaptea și dorm până la prânz. Îi detestă pe naționaliști,

dar n-au opinii politice. Dacă ar avea bani, zic ei, ar pleca din ignoranta Africă de Sud și s-ar muta pentru totdeauna în Montmartre sau în Insulele Baleare.

Paul și Elinor îl duc cu ei la unul dintre chefurile lor, organizat într-un bungalow, pe plaja Clifton. Sora lui Elinor, instabila despre care i s-a povestit, se află și ea acolo. Paul îi spune că e încurcată cu proprietarul bungalow-ului, un tip rumen în obraji, care scrie pentru *Cape Times*.

Numele surorii e Jacqueline. E mai înaltă decât Elinor, n-are trăsături la fel de fine, dar e totuși frumoasă. Clocotește de energie nervoasă, fumează țigară de la țigară, gesticulează când vorbește. El intră în vorbă cu ea. E mai puțin caustică decât Elinor, ceea ce-l face să răsuflă ușurat. Oamenii caustici îl fac să se simtă prost. I se pare că fac glume pe socoteala lui, când se întoarce cu spatele.

Jacqueline îi propune o plimbare pe plajă. Mână în mână (cum de s-a întâmplat asta?), în lumina lunii, merg agale de-a lungul plajei. Într-un loc ferit, între stânci, ea se răsuțește spre el, își țuguie buzele, și le oferă.

El reacționează, dar stingherit. La ce va duce asta? N-a făcut niciodată dragoste cu o femeie mai în vârstă. Și dacă nu va fi la înălțime?

Descoperă că asta duce până la capăt. O urmează fără să opună rezistență, își dă toată silința, împlinește actul, se preface chiar extaziat.

De fapt, nu e extaziat. De vină nu e numai nisipul, care pătrunde în toate cele, ci și întrebarea sâcâitoare de ce i se dă lui femeia asta, pe care abia a cunoscut-o. E oare de crezut că, în decursul unei conversații oare-

care, ea a detectat flacăra tainică ce arde în el, flacăra ce-l identifică drept artist? Sau e pur și simplu o nimfomană, și tocmai asupra acestui fapt îl avertizase, în felul său delicat, Paul, când spusese despre ea că „face terapie“?

În privința sexului, el nu e chiar un neștiutor. Dacă bărbatul n-a fost satisfăcut de actul sexual, atunci nici femeia n-a fost satisfăcută – atâta lucru știe și el, e una dintre regulile sexului. Dar ce se întâmplă după aceea între un bărbat și o femeie care au eșuat în jocul ăsta? Sunt sortiți să-și amintească eșecul, ori de câte ori se întâlnesc din nou, și să se simtă stânjeniți?

E târziu, noaptea se răcește. Se îmbracă în tăcere și se întorc la bungalow, unde petrecerea a început să se spargă. Jacqueline își ia pantofii și geanta.

— Noapte bună, îi spune ea gazdei, proprietarul bungalow-ului, sărutându-l pe obraz din vârful buzelor.

— O iei din loc? întrebă gazda.

— Da, îl duc pe John acasă cu mașina.

Proprietarul bungalow-ului nu-i descumpănit câtuși de puțin.

— Atunci distracție frumoasă, amândurora! le urează el.

Jacqueline e asistentă medicală. Până acum, el n-a ieșit niciodată cu o asistentă medicală, dar, din câte a auzit, asistentele devin cinice în ceea ce privește moralitatea, și-asta din pricină că munca lor se desfășoară printre bolnavi și muribunzi, având grijă de nevoile lor trupești. Studenții de la Medicină așteaptă cu nerăbdare momentul în care vor face ture de noapte la spital. Asistentele sunt înnebunite după sex, zic ei. Se regaleză oriunde și oricând.